

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра філософії

06-07-159

Методичні вказівки
та плани семінарських занять
з навчальної дисципліни
«Етика та естетика»

для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
за спеціальністю 031 «Релігієзнавство»
денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною
комісією
зі спеціальності
031 «Релігієзнавство»
Протокол № 4
від «22» листопада 2018 р.

Рівне – 2018

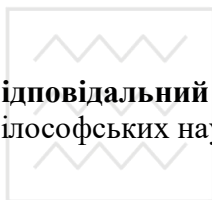

Методичні вказівки та плани семінарських занять з навчальної дисципліни “Етика та естетика” для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 031 “Релігієзнавство” денної форми навчання / Залужна А. Є., Храпко П. Ю. – Рівне : НУВГП, 2018. – 35 с.

Укладачі:

Залужна А. Є., доктор філософських наук, професор кафедри філософії.

Храпко П. Ю., кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії.

Відповідальний за випуск – Наконечна О. П., доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії НУВГП.

Зміст

Вступ.....	3
1. Структура навчальної дисципліни.....	4
2. Загальні положення.....	6
3. Плани семінарських занять.....	7
4. Методи оцінювання знань.....	29
5. Розподіл балів, що отримують студенти.....	30
6. Рекомендована література.....	31

© А. Є. Залужна 2018

© П. Ю. Храпко 2018

© НУВГП, 2018

Вступ

Навчальна дисципліна “Етика і естетика” циклу професійної та практичної підготовки бакалавра спеціальності “Релігієзнавство” спрямована на осмислення реальних морально-естетичних проблем, що існують в нашому суспільстві. Етичні та естетичні ідеї розглядаються в загальнокультурному й світоглядному контексті, з наголосом на їх істотній ролі у формуванні морально-естетичної культури особистості.

Метою вивчення дисципліни “Етика і естетика” є ознайомлення з нормативно-ціннісними засадами етики і естетики, з роллю етичного і естетичного чинників у людській життєдіяльності й світовідношенні та формуванні навичок всебічного аналізу і успішного вирішення морально-естетичних проблем.

Запропонована методична розробка покликана допомогти студентам в освоєнні дисципліни «Етика і естетика», поглибити їхній інтерес до морально-естетичних проблем сучасного життя, особливостей моральної регуляції людської поведінки та естетичної взаємодії людини зі світом, ознайомити студентів з морально-нормативними засадами професійних відносин, полегшити їм засвоєння програмного матеріалу та сприяти виробленню вмінь практичного застосування набутих знань.

Завданням вивчення дисципліни є: набуття знань у галузі етики та естетики як засобу орієнтації індивіда у складних умовах суспільного життя. Студент, вивчаючи дисципліну „Етика і естетика”, повинен **знати**

- основні поняття, напрями і проблеми етики та естетики як філософських наук в їх історії та на сучасному етапі розвитку;
- морально-естетичні засади суспільного життя, специфіку морально-естетичної регуляції людської поведінки;
- природу мистецтва і особливості його функціонування в культурі і людській життєдіяльності;
- основні принципи професійної етики, ділового етикету, прикладної етики.

Уміти:

- аналізувати сучасні проблеми соціальної, професійної та індивідуальної життєдіяльності, опираючись на навик філософсько-етичної рефлексії та форми міжособистісного спілкування;
- застосовувати основні принципи прикладної етики, ділового етикету, професійної етики для вирішення моральних конфліктів у соціальній сфері;
- володіти системою естетичних категорій та навиками художньо-образного способу осягнення світу;
- аналізувати видову специфіку мистецтва й особливості її функціонування у культурі;
- реферувати філософсько-етичні та філософсько-естетичні тексти і розуміти їх морально-естетичний зміст;
- перетворювати набуті знання на елемент етичного та естетичного виховання й становлення власної особистості і професійної культури.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1. Етика в системі духовної культури суспільства				
Тема 1. Етика як галузь філософського знання.	2	2	8	12
Тема 2. Становлення етичних вчень в класичний період.	4	4	11	19
Тема 3. Особливості некласичної етики	2	2	9	13
Тема 4. Сутність та природа моралі. Етика як теоретична система.	4	4	18	26
Тема 5. Моральні проблеми	4	4	4	12

людської діяльності і спілкування.				
Тема 6. Моральний світ і моральний розвиток особи в сучасній культурі. Етика у різних сферах людського буття.	4	2	6	12
Разом за модулем 1.	20	18	56	94
Модуль 2.				
Естетика: предмет і роль в культурі				
Тема 7. Естетика: предмет і роль в культурі.	2	2	8	12
Тема 8. Історія становлення естетичних вчень	4	4	13	21
Тема 9. Сутність та форми естетичної діяльності. Структура естетичної свідомості	2	2	9	13
Тема 10. Основні естетичні категорії	2	2	10	14
Тема 11. Естетика як метатеорія мистецтва. Мистецтво в структурі людської життєдіяльності.	4	4	20	28
Тема 12. Естетична культура та шляхи її формування.	2	2	9	13
Разом за модулем 2.	16	16	69	101
Усього годин	36	34	125	195

Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Етика як філософська наука	2
2.	Становлення етичних вчень в класичний період	4
3.	Особливості неklasичної етики	2
4.	Етика як теоретична система. Поняття і структура моральної свідомості та	4

 Національний університет застосування наук		
	самосвідомості	
5.	Моральні проблеми людської діяльності і спілкування	4
6.	Етика у різних сферах людського буття.	2
7.	Естетика: предмет і роль в культурі	2
8.	Становлення та розвиток естетичних вчень.	4
9.	Естетика як система категорій	4
10.	Мистецтво і його сутність: історія і сучасність	4
11.	Естетична культура та шляхи її формування.	2
	Разом	34

2. Загальні положення

Методичні поради по підготовці до семінарських занять

Семінарські заняття є важливою формою оволодіння студентами необхідних знань з дисципліни “Етика і естетика”. Студент готується до семінарського на основі поданого плану, використовуючи як базову, так і допоміжну літературу.

Для можливості самостійної перевірки засвоєних знань по кожному занятті подаються контрольні питання, вправи, тести і проблемні завдання різних груп складності. До перевірочних завдань першої групи складності належать достатньо прості запитання і вправи, які полягають у виборі правильних лаконічних відповідей щодо визначень, понять, авторів запропонованих праць або концепцій. Друга – середня група складності вимагає формулювання відповідних визначень, змісту різноманітних підходів до морально-естетичних явищ, вміння подати коротку характеристику тієї чи іншої етичної або естетичної концепції. Третя група складності – найвища, що містить проблемні завдання і вправи, відповіді на які повинні виявити здатність до поглибленого аналізу засвоєного навчального матеріалу, порівняння різних етичних та естетичних концепцій та теорій, положень і принципів.

Упродовж вивчення дисципліни, окрім достатнього освоєння тем, винесених на семінарські заняття, студент має освоїти зміст проблем, запропонованих на самостійне освоєння (див. с.), а також виконувати **індивідуальні завдання** в тій чи іншій формі:

- виступ з доповіддю;

- розгорнена відповідь на проблемне питання;
- організація диспуту по вибраній проблемі;
- реферування творів сучасних авторів з морально-естетичної проблематики;
- есе на морально-естетичну проблематику;
- реферат.

При посиланні на літературу, використовуються скорочення:
Базова – Баз., допоміжна – Доп.

3. Плани семінарських занять

Тема 1. Етика як філософська наука

Основні категорії і поняття: етика, мораль, моральність, мононорми, табу, звичаї, традиції, право, соціальний інститут, закон, заповіді, імператив, моральна оцінка, моральні норми, моральні цінності, етикет.

План

1. Етика, мораль, моральність.
2. Моральні норми та цінності: специфіка їх тлумачення.
3. Місце етики в системі соціально-гуманітарного знання.

Контрольні питання

1. Чи є етика філософською наукою і чому?
2. Чи збігається теоретичний зміст термінів “етика”, “мораль” і “моральність”?
3. Що є предметом етики”?
4. Як співвідносяться між собою “звичай”, “традиція” і мораль”?
5. Назвіть основні етапи історичного розвитку етичної думки.
6. Що таке “мононорми” і які з них можна оцінити як моральні?
7. Яким чином моральна регуляція поведінки відрізняється від правової та релігійної?
8. Розкрийте особливість взаємозв’язку моралі та мистецтва.
9. Охарактеризуйте етичні погляди кінця XIX - поч. XX ст

Індивідуальні завдання

1. Французький філософ Ж.-П. Сартр вважає, що єдиним законодавцем своїх вчинків є людина, оскільки вона кожного разу вибираючи моральні цінності, вибирає себе. Чи погоджуєтеся Ви з цією думкою? (Див. Ж.-П. Сартр. Екзистенціалізм це гуманізм // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). – С. 206-215).

2. У творах А. Камю описано світ абсурду. Чи можлива моральна поведінка в цьому світі? (Див. А. Камю. Миф о Сизифе. Эссе про абсурд // Сумерки богов. – С. 228-240).

3. С.Б. Кримський в праці “Контури духовності: нові контексти ідентифікації” (Вопросы философии. – 1992. – № 12. – С. 21–28) важливе для людини питання “Що я повинен робити?” замінює іншим – “Яким я повинен стати?”, “позаяк воно, – зауважує філософ, – знаменує межу переходу зовнішньої практичної дії у внутрішню смислотворчість”. Як ви розумієте такий підхід вітчизняного мислителя і яким чином він пов’язаний з проблемою моральнісної саморозбудови особистості?

4. І. Кант в праці “Критика чистого розуму” стверджує, що моральнісного значення набувають лише ті вчинки, що здійснюються винятково за принципами та ідеями розуму, за вимогами всезагального морального закону, оскільки ступінь всезагальності моральних вимог має бути внутрішньо співвідносним зі ступенем їх обов’язковості. Чи погоджуєтесь Ви з цією думкою?

5. Прореферувавши працю П. Юркевича “Серце та його значення в духовному житті людини, по вченню слова Божого” (с. 98-103) наведіть аргументи, що саме серце є осередок моральнісного життя людини.

6. Обґрунтування необхідності розмежування понять моралі та моральності зустрічаємо в етичних пошуках представників Київської філософської школи. Зокрема, В. Малахов стверджує, що мораль виражає нормативно-універсалізуючий потенціал духовності, акцентуючи увагу на ідеях обов’язковості, оцінковій нормативності, легалізації всезагальної законодавчої спрямованості, тоді як моральність на відміну від моральних норм, демонструє практичний акт духовного вибору особистості, її конкретну життєву позицію. Прокоментуйте цю позицію, характеризуючи особливість співвідношення моралі та моральності
Література базова: [3, 7, 10, 12], допоміжна [3, 7, 9, 11, 13, 16, 27, 39, 40].

Тема 2. Становлення етичних вчень в класичний період Заняття 1.

Основні поняття та категорії: карма, сансара, нирвана, мокша, жень, сяо, лі, дао, евтимія, благо, фаталізм, атараксія, евдемонізм, гедонізм, чесноти, есхатологія, теодицея, заповідь.

План

1. Особливості етичних вчень Давньої Індії.
2. Етика давнього Китаю.
3. Етичні вчення Античності.
4. Середньовічна етика.

Контрольні питання

1. Якими є головні особливості та відмінності між ортодоксальними та неортодоксальними школами Давньої Індії?
2. Охарактеризуйте головні світоглядні положення етики даосизму?
3. Порівняйте та проаналізуйте етичні концепції Давнього Сходу та Античності?
4. Розкрийте основні ідеї етичних вчень Платона та Аристотеля?
5. Якими є головні особливості етичних вчень представників пізньої класики (епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм, неоплатонізм)?
6. Проаналізуйте зміст етичного вчення Августина (Блаженного) Аврелія?
7. Визначте специфіку тлумачення етичних категорій представниками номіналізму та реалізму?
8. Охарактеризуйте основні положення етичних поглядів Фоми Аквінського?

Індивідуальні завдання

1. На основі морально-етичних концепцій відомих для Вас філософів здійсніть порівняльний аналіз розуміння феномена моралі від східної філософії до Середньовіччя
2. Зміст яких етичних концепцій Давньої Індії ілюструють ці висловлювання: а)Добре буває тому, хто тримається благого, гине ціль у того, хто вибирає з них приємне; б)Той знову народжується тут черв'яком або комахою, або рибою, або птахом, або левом, або вепром, або змією, або тигром, або людиною, або в якомусь іншому стані згідно зі своїм діянням; в)Шануй матір, як Бога. Шануй батька, як бога. Шануй учителя, як Бога. Шануй гостя, як Бога.
3. Які етичні концепції Стародавнього Китаю ілюструються даними висловлюваннями: а)Потрібно менше говорити та дотримуватися натуральності; б)Чого не бажаєш собі, того не роби й іншим; в)Між людьми немає таких, у яких не було б прагнення до добра.

4. Овідій (43 р. до н.е. – 17 р. н.е.) у своїх “Метаморфозах” записав таке формулювання: “Благе бачу, хвалю, та до поганого тягнуся”. Як ви розумієте ці слова? Що є привабливим і простішим у реальному житті: добро чи зло?

5. Чи може бути вчинок злим? Чи вважає Ви вчинком дію Герострата, мешканця м. Ефес, який з бажання стати відомим підпалив у 356 р. до н.е. храм Артеміди, що вважався одним із семи чудес світу?

6. Представникам яких етичних концепцій античності належать ці висловлювання: а)Краще витерпіти деякі страждання, щоб тішитися більшими задоволеннями; б)Мужність – це дотримання середини між страхом і відвагою; в)Пристосовуйся до обставин, які випали на твою долю, і від усього серця люби людей, з якими тобі судилося жити.

Література базова: [3, 7, 10, 12, 13], допоміжна [3, 7, 9, 11, 13, 16, 27, 39, 40].

Заняття 2.

Основні поняття та категорії: гуманізм, антропоцентризм, індивідуалізм, альтруїзм, афекти, свобода, необхідність, категоричний імператив, свобода волі, пробабілізм.

План

1. Етика епохи Відродження.
2. Етика Нового Часу.
3. Етичні вчення мислителів Німецької класичної Філософії.

Контрольні питання

1. Розкрийте головні особливості етичних вчень представників Відродження?
2. Проаналізуйте специфіку етичних поглядів Нікколо Макіавеллі?
3. Назвіть та охарактеризуйте базові принципи етики Мішеля Монтеня?
4. В чому своєрідність раціоналістичного та емпіричного напрямів етики Нового Часу?
5. Назвіть та охарактеризуйте головні ідеї етики Просвітництва?
6. Якими є основні положення та ідеї етичного вчення І. Канта?
7. В чому полягає особливість етичних поглядів Г. Г. Гегеля?

Індивідуальні завдання

1. Розтлумачте етичний парадокс Блеза Паскаля: «Єдине, що нас втішає в наших нещастях – це розваги. А між тим розвага – найбільше з нещасть. Вона нас розважає і дозволяє наблизитися до смерті непомітно».

2. Поясніть висловлювання: а) Людина збільшує своє щастя в тій мірі, в якій вона наділяє його іншим (І.Бентам); б) Не зайнята діяльністю людина ніколи не зможе насолодитися повним щастям; в) На обличчі нероби Ви завжди знайдете відбиток невдоволення та апатії (Г.Гейне); г) Людина ніколи не буває щаслива чи нещаслива як їй це вважається (Ф.Ларошфуко); д) Світ буде щасливий тільки тоді, коли у кожної людини буде душа художника, інакше кажучи, коли кожен буде знаходити радість в своїй праці (О.Роден).

3. Що складає сутність епохи Просвітництва: а) віра в можливість людського розуму; б) віра в соціальний прогрес; в) широке використання розумі задля цілей соціального прогресу; г) установка на виховання та освіту як головні умови розвитку суспільства?

4. Чому, по І. Канту, мораль неможливо пояснити виходячи з природної натури людини: а) людина, як природна істота, детермінована законами природи, а мораль ґрунтується на понятті свободи; б) за своєю вигідною природою людина є порочною; в) по своїй природі людина є злою?

5. Чи відповідає категоричному імперативу захист людиною власних інтересів, намагання бути незалежним в особистому житті і т. д.: а) так, оскільки необхідно відноситися до себе як до цілі, а не як до засобу; б) ні, оскільки людина повинна слідувати обов'язку, передусім перед оточуючими?

6. І. Кант стверджує, що до людини необхідно відноситися як до цілі, а не як до засобу. Що це значить на практиці?

Література базова: [3, 7, 10, 12, 13], допоміжна [3, 7, 9, 11, 13, 16, 27, 39, 40].

Тема 3. Особливості некласичної етики

Основні поняття і категорії: життя, воля до життя, воля до влади, мораль аристократів, мораль рабів, екзистенція, «буття-у-світі», гранична ситуація, екзистенційна комунікація, абсурд, моральні висловлювання, принцип компенсації, «гуманістична етика».

План

1. Етичні погляди представників філософії життя.
2. Етика екзистенціалізму.
3. Головні ідеї етики прагматизму.
4. Етика неопозитивізму.
5. Етика психоаналізу.

Контрольні питання

1. Розкрийте оригінальність етичних ідей представників філософії життя?
2. Проаналізуйте головні поняття етики Ф. Ніцше?
3. Якими є основні ідеї етики екзистенціалістів?
4. В чому полягає спільність та відмінність між етичними концепціями представників релігійного та атеїстичного екзистенціалізму?
5. В чому ви бачите оригінальність етичного вчення неопозитивізму?
6. Прослідкуйте основні етапи становлення етики психоаналізу?
7. Якою є сутність концепції «гуманістичного психоаналізу» Е. Фромма?

Індивідуальні завдання

1. Як переосмислює суть принципу гуманізму А. Швейцер: а) життя людини є найвища цінність; б) життя у всіх його проявах є найвища цінність; в) життя будь-якої живої істоти є рівноцінною життям людини?
2. Один з найвідоміших представників екзистенціалізму Ж.-П. Сартр характеризує мораль поняттями творчості та винаходу. Поясніть це положення?
3. В чому особливість розуміння совісті Ф. Ніцше (книга «Походження моралі»)?
4. Яким чином пов'язані сенс життя та абсурд (книга А. Камю «Міф про Сізіфа»)?
5. Чому сучасна людина не здатна на любов (книга Е. Фрома «Мистецтво любити»)?
6. Американський філософ Б. Данем вважає, що добрим є вчинок який відповідає одному чи декільком з наступних визначень: 1)приємний для мене; 2)приємний для більшості людей; 3)який я схвалюю; 4)який схвалюється суспільством; 5)який відповідає моральному закону; 6)який відповідає ідеалу; 7)який щось означає,

але ми не можемо сказати, що саме; 8) який нічого не означає. Виберіть визначення, що відповідають вашій точці зору.

Література базова: [3, 7, 10, 12, 13], допоміжна [3, 7, 9, 11, 13, 16, 27, 39, 40].

Тема 4. Етика як теоретична система. Поняття і структура моральної свідомості та самосвідомості.

Основні поняття і категорії: моральні принципи, моральні мотиви, добро, зло, гедонізм, евдемонізм, утилітаризм, легалізм, обов'язок, відповідальність, справедливість, честь, гідність, совість, сором, каяття.

План

1. Природа і специфіка етичних категорій.
2. Категорії моральної свідомості.
3. Категорії моральної самосвідомості.

Контрольні питання

1. Що таке моральна свідомість? Назвіть головні її структурні компоненти.
2. Які специфічні риси характеризують моральну норму?
3. Охарактеризуйте категорії моральної свідомості.
4. Як співвідносяться між собою поняття “добро” і “благо”?
5. Чому добро виступає провідною ідеєю моральної свідомості?
6. В чому полягає відмінність моральних принципів від моральних норм?
7. Назвіть сутнісні риси морального зла.
8. Що таке моральна самосвідомість? Назвіть категорії моральної самосвідомості.
9. Як співвідносяться честь і гідність людини?

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте відомі Вам етичні концепції, в яких відстежується особливість співвідношення добра і зла.
2. Поясніть вислів Б. Паскаля: “Всі люди прагнуть до щастя, з цього правила винятків не має, способи у всіх різні, а мета одна”. В чому Ви вбачаєте своє щастя?
3. Розкрийте сутнісний зміст “демонічного естетизму” С. Кіркегора. Чи буде це проявом субстанційного зла? (Див. В. Малахов. Етика. – С. 105-106).

4. Розкрийте головні види совісті та охарактеризуйте необхідні вимоги для розвитку совісті особистості (Див. А. Милтас. *Совість // Этическая мысль: научно-публицистические чтения.* – 1990. – С. 274-293).

5. Охарактеризуйте головні підходи до щастя, які склалися в історії етичних вчень. (Див. М. Юрій. *Етика.* – Київ, 2006. – С. 95-99).

6. Прокоментуйте слова російського філософа В. Соловйова: “Не вірити в добро є моральнісна смерть, вірити в себе самого як джерела добра є безумство”.

7. В праці “Етика нігілізму” С. Франк розкриває поняття “нігілістичний моралізм” як потребу встановлення моральних зобов’язань служіння ідеї універсального спасіння людства крізь призму ліквідації класової нерівності. Чи є виправданим, на Вашу думку, при такому світорозумінні поділ людей на жертв соціального зла, які підлягають спасінню, та його винуватців, які підлягають покаранню.

Література базова: [3, 7, 10, 12], допоміжна [13, 16, 19, 28, 30, 33, 38, 39].

Тема 5. Моральні проблеми людської діяльності і спілкування
Основні поняття і категорії: свобода, свобода вибору, свобода хотіння, воля, вчинок, мета, засоби, спілкування, комунікація, діалогічність, монологічність, відкритість, замкненість, повага, пошана, співчуття, милосердя.

План

1. Вчинок як першоелемент людської діяльності. Вчинок і його моральна оцінка.
2. Свобода людини: її практичні та моральні виміри (свобода дії, свобода вибору, свобода волі, відповідальність).
3. Спілкування як царина людської моральності. Моральні конфлікти і шляхи їх вирішення.

Контрольні питання

1. Що таке моральна діяльність?
2. Назвіть головні різновиди свободи і дайте їм характеристику.
3. Чому не можна зловживати вчинком?
4. Розкрийте зміст поняття “відповідальність”. За що і перед ким людина повинна нести відповідальність?

5. Яке співвідношення існує між засобами та цілями в людській життєдіяльності?

6. Розкрийте сутність етики ненасильства.

7. Що таке “монологізм”? Наведіть приклади монологічних позицій.

8. Назвіть моральні передумови людського спілкування та дайте їм характеристику.

9. Що таке спілкування? Чи існує суттєва відмінність між комунікацією і спілкуванням?

Індивідуальні завдання

1. Назвіть представників і визначте основні риси теорії ненасильства. Чи завжди ця теорія виправдовує себе в практичному бутті? (Див. Залужна А.Є. Бахманчук О.О. Етика ненасилля в сучасній ситуації часу / Вісник: Зб. наук. праць. Вип. 3 (35). – Рівне: НУВГП, 2006. – С. 316-328.

2. Як ви розумієте слова Ф. Достоєвського: “...взьми себе і зроби себе ж відповідачем за весь гріх людській... Тільки-но зробиш себе шире за все і за всіх відповідачем, так одразу ж побачиш, що воно так і є насправді, й що ти і є за усіх і за все винен”?

3. У чому полягає моральнісний зміст відповідальності перед Іншим? Прокоментуйте позицію Е. Левінаса, згідно якої саме Інший порушує звичний порядок існування, звертаючись до нас словом, закликом, що потребує уваги та відповіді, поглядом, спонукаючи до відповідальності не тільки за себе, але й за нього.

4. Щоб зберегти свою позитивність, щоб залишитися багатою на смисли, свобода повинна містити в собі здатність до самообмеження. Які самообмеження повинна накладати на себе людина?

5. В праці “Душа людини” Е. Фромм виміри достотності та недостатності людського існування розкриває через феномени любові та нарцисизму. Звертаючись до праці філософа, окресліть головні відмінності між названими характеристиками росту (любов) та занепаду (нарцисизм) людського буття. (Див.: Э. Фромм. Душа человека. – М., 1992. – С. 30-38, 47-60).

6. Звертаючись до християнської традиції, прослідкуйте, яке місце в християнській етиці займають категорії “любов”, “співстраждання” та “милосердя”.

7. Проаналізуйте головні характеристики справжньої та несправжньої комунікації крізь призму співвідношення понять “Я-

“Ти” – “Я-Воно” (М. Бахтін), “зустріч” – “не зустріч” (О.-Ф. Больнов), “діалогічність” – “монологічність” (М. Бахтін). (Див. В. Малахов. Етика спілкування. – К., 2006. – С. 95-100, 158-159, 241-246).

Література базова: [3, 7, 8, 10, 12], допоміжна [1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 23, 26, 31, 32, 33, 34, 35, 39].

Тема 6. Етика у різних сферах людського буття.

Основні поняття і категорії: сенс життя, танатологія, евтаназія, прикладна етика, глобалізація, екологічна етика, екоцентризм, біоцентризм, новий гуманізм, біоетика, професійна етика, ділова етика, етика бізнесу, конфлікт, згода, компроміс

План

1. Моральні аспекти глобальних проблем сучасної цивілізації.
2. Моральний зміст проблеми життя і смерті.
3. Моральні аспекти професійної діяльності. Проблеми прикладної етики.

Контрольні питання

1. Чому глобальні проблеми людства обумовлюють утвердження засад нового гуманізму?
2. У чому полягає головний зміст напрямів екологічної етики?
3. Чи існує зв'язок між проблемою сенсу життя та проблемою смерті?
4. В чому сутність феномену смерті як філософсько-етичної проблеми?
5. Чи має людина право розпоряджатися своїм життям без огляду на інших людей?
6. Чому життя розглядається як безцінний дарунок?
7. Що таке евтаназія і який її моральнісний смисл?
8. У чому полягає необхідність існування ділової етики в умовах цивілізованого ринку?
9. Що таке моральний конфлікт і які шляхи його вирішення?

Індивідуальні завдання

1. Як ви розумієте почуття одного чеховського персонажа, який зненацька зрозумів, що “... трапилось щось дуже жакливе – життя пройшло, але життя і не було”? Звертаючись до філософських та художньо-літературних творів наведіть приклади втрати людиною

2. Ф. Достоєвський у романі “Підліток” вклав у уста Версілова пророчі слова: “Обернути камені в хліби – ось велика думка. Дуже велика, проте не найвища, а другорядна. Насититься людина й не згадає, навпаки, тоді ж скаже: “Ну ось я наїлася, а тепер що робити?”. Питання залишається віковічно відкритим. Який найвищий сенс життя мав на увазі Ф. Достоєвський? Чи можна його визначити однозначно? (Побудуйте свою відповідь на фактах із життя відомих людей).

3. Охарактеризуйте та співставте між собою екзистенціальні модуси безсенсовості людського існування та смислової наповненості буття. (Див. М. Юрій. Етика. – К., 2006. – С. 214-216).

4. Чому вищезазначені підходи до витлумачення життя призводить до песимістичного світосприйняття: життя - це страждання (Будда, Шопенгауер), суєта-суєт (Еклезіаст), попел, привид, тінь і дим (Іоанн Дамаскін), постійна ілюзія (Паскаль), обманні надії (Дідро). Які позиції відомих для Вас мислителів можна їм протиставити?

5. Перед обличчям смерті людина знаходить смисл життя, звільняється від хибних цілей. Звертаючись до філософських творів М. Гайдеггера та В. Франка підтвердить цю думку відповідними цитатами. (Див.: М. Хайдеггер. Бытие и время. – СПб., 2006. – С. 255-266; В. Франкл. Человек в поисках смысла. – М., 1990. – С. 174-179).

6. Як Ви розумієте слова А.Швейцера: “Етика – це безмежна відповідальність перед усім, що живе”? Яку етичну позицію вона виражає?

7. Що відносять до причин розширення неетичної практики ведення підприємницьких справ? Охарактеризуйте головні шляхи їх подолання.

8. До п’яти головних стилів розв’язання конфліктів підберіть відповідні випадки, коли потрібно застосовувати саме зазначений стиль. Обґрунтуйте відповідь.

Сітка стилів:

- а) стиль конкуренції;
- б) стиль ухилення;
- в) стиль пристосування;
- г) стиль співробітництва;

д) стиль компромісу.

Приклади ситуації:

а) у вас тісні, тривалі й взаємозрозумілі стосунки з іншою людиною;

б) ви відчуваєте, що важливіше зберегти хороші стосунки, ніж відстоювати свої інтереси;

в) задоволення вашого бажання має велике значення для вас і ви згодні змінити початкове завдання;

г) напруження є занадто великим і ви відчуваєте необхідність послабити напругу;

д) рішення необхідно прийняти швидко і ви маєте достатньо влади для цього.

Література базова: [3, 4, 5, 7, 10, 11, 12], допоміжна [7, 11, 17, 26, 32, 35, 38, 39].

Тема 7. Естетика: предмет і роль в культурі

Основні поняття і категорії: естетика, естетичне, естетичне відношення, естетична культура, прекрасне, мімезис, калакагатія, катарсис, гармонія, філософія мистецтва.

План

1. Проблемність і предмет естетики як теоретичної системи.
2. Становлення проблематики науки.
3. Місце естетики в сучасній науці і культурі.

Контрольні питання

1. Що таке естетика? Коли і чому вона виникла?
2. Що вивчає естетика?
3. Яке місце займає естетичне начало в світогляді людини?
4. Чи можна ототожнювати естетику з теорією мистецтва?
5. Охарактеризуйте функції естетики.
6. Розкрийте роль О. Баумгартена у становленні естетики як самостійної науки.
7. Поясніть значення понять “калакагатія”, “мімезис” та “катарсис”.
8. З якими суміжними науками співвідноситься естетика?
9. Чи існує взаємозв'язок між естетикою та філософією?

Індивідуальні завдання

1. В праці “Діалектика естетичного процесу. Діалектика естетичного як теорія чуттєвого пізнання” В. Іванов феномен

естетичного розглядає крізь призму дихотомії “байдуже-небайдуже”. Звертаючись до праці філософа, визначте, в чому полягає діалектична єдність та водночас суперечність байдужого та небайдужого в життєвих ситуаціях конституювання естетичного. (Див. Канарский А.С. Діалектика естетичного процесу. Діалектика чуттєвого як теорія чуттєвого пізнання. – К, 1979. – С. 90-120)

2. Звернувшись до творів О. Уайльда розкрийте специфіку його естетичної позиції. Чи погоджуєтесь Ви з думкою письменника, що митець є істотою вибраною, а тому несе відповідальність лише перед мистецтвом, але ніколи перед мораллю?

3. Прореферувавши роботу К. Маркса “Економічно-філософські рукописи 1844 року” виділіть основні положення, що розкривають сутність естетичного відношення людини до світу і охарактеризуйте їх. (Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року. – М., 1974. – С. 162-168).

4. Охарактеризуйте специфіку естетичної здатності судження І. Канта в її ціledoцільності, суб’єктивності та незаінтересованості. (И. Кант. Критика здатності судження. – М., 1966. – С. 180-186, 223-224, 299-300).

5. Французький поет Бодлер з метою романтизації зла вводить поняття “дивовижна краса”, що вибудовується на ґрунті моральнісного розпаду та потягу до забороненого. Звертаючись до творчості Бодлера та С. Кіркегора поясніть, чи існує взаємозв’язок між поняттям “дивовижна краса” та “демонічний естетизм”?

6. Проаналізуйте та порівняйте погляди С. Кіркегора та Ф. Достоєвського, які наголошують на властивій для краси трагічної здатності піднесеності над добром та злом й розгляду їх в якості рівноцінних для чуттєвого переживання. (Див. О. Наконечна. Естетичне як тип духовності. – Рівне, 2000. – 127-130, 143-145.

Література базова: [1, 2, 6, 9, 10], допоміжна [4, 9, 12, 14, 18, 20, 21, 22, 25].

Тема 8. Становлення та розвиток естетичних вчень

Основні поняття і категорії: раса, бхава, дивана, просвітлення, калокагатія, катарсис, мімесис, риторика, міф, символ, ідея, гармонія, симетрія, пропорція, перспектива, витонченні мистецтва, класицизм, канон, стиль, композиція, сентименталізм, реалізм, естетичне виховання, естетичне судження, романтизм, іронія,

інтуїція, «діонісійське», «аполонівське», «надлюдина», естетичний факт, синестезія, контамінація, несвідоме, архетип.

План

1. Естетична думка країн Стародавнього Сходу.
2. Головні ідеї та особливості античної естетики.
3. Середньовічна естетика.
4. Естетична думка доби Відродження.
5. Естетичні ідеї Класицизму та доби Просвітництва
6. Естетика представників Німецької класичної філософії. Романтизм.
7. Посткласична естетика XIX ст.
8. Основні тенденції розвитку естетичної думки XX ст

Контрольні питання

1. Які поняття філософської думки Стародавнього Сходу мають відношення до становлення естетики?
2. Яке місце займає природа в становленні естетичного переживання та естетичного виховання в давньому Китаї?
3. Розкрийте сутність естетичного вчення Сократа?
4. Проаналізуйте головні положення естетики Платона?
5. Назвіть головні естетичні категорії Аристотеля та поясніть їх. Які було відношення Аристотеля до мистецтва?
6. Виділіть основні значення термінів «краса» та «прекрасне» в філософії Блаженного Августина.?
7. Яким чином Фома Аквінський пов'язує терміни «краса» та «благо»?
8. Проаналізуйте поняття «краса» у Миколи Кузанського?
9. З іменами яких теоретиків пов'язане створення моделі видів мистецтва доби Відродження?
10. Розкрийте головні аспекти розуміння естетичного смаку у Вольтера?
11. В чому на думку Г. Лессінга полягає головна відмінність між живописом та поезією?
12. Яким чином, згідно з Ж.-Ж. Руссо, мистецтво вплинуло на мораль?
13. Розкрийте головні естетичні ідеї І. В. Гете.
14. Як пов'язані краса та добро в естетиці І. Канта?

15. В чому головна особливість «естетичного судження» за І. Кантом

16. Які художні форми виокремлює Г.Ф. Гегель в історії розвитку світового мистецтва?

17. Розкрийте співвідношення мистецтва та філософії в естетичній думці Ф. Шеллінга.

18. В чому особливість «діонісійського» та «аполонівського» на думку Ф. Ніцше?

19. Як пов'язані інтуїція та мистецтво на думку А. Бергсона?

20. Якими є основні засади типології митців К. Юнга?

21. Яким чином пов'язані феномен несвідомого та мистецтво?

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте особливості розуміння Гераклітом феноменів краси та прекрасного (А. Ф. Лосев. История античной эстетики. Ранняя классика, с. 321-359)

2. Ознайомившись з діалогом Платона «Тімей» поясніть його розуміння «калокагатії» (Платон. Тимей // Платон. Сочинения. В 4 т. – М.: Мысль, 1971. – Т. 3(1). С. 421-501).

3. Що таке «мімесис», з точки зору Арістотеля (А. Ф. Лосев. История античной эстетики. Аристотель и поздняя классика. С. 407)

4. Виділіть основні аспекти значення поняття «образ» в ранньохристиянській середньовічній естетиці (В. В. Бычков. Эстетика отцов церкви. С. 226).

5. Якою є особливість розуміння Блаженным Августином процесу творчості (В. В. Бычков. Эстетика отцов церкви. С. 436-440)?

6. Проаналізуйте поліваріативність ідеї «краси» в естетиці Ф. Аквінського (А. Ф. Лосев. Эстетика Возрождения. С. 15—160).

7. Яке місце в системі І. Канта займає естетична здатність судження? Чи існує взаємозв'язок між естетичною, пізнавально-теоретичною та морально-практичною сферами?

8. Прослідкуйте особливість співвідношення твору Н. Буало “Поетичне мистецтво” з раціоналістичними ідеями Р. Декарта.

9. “Істинне, добре і прекрасне сусідять між собою” (Д. Дідро). Як ви це розумієте? Наведіть приклади.

10. В чому полягає сутнісний зміст іронії? Як ви розумієте і чи згодні з словами С. Кіркєгора “істинно гуманне життя неможливе без іронії”?

11. Прореферуйте працю Ф. Ніцше “Народження трагедії з духу музики, або еллінство і песимізм”(“Досвід самокритика”; перших сім частин твору).

- Чому Сократ, на думку Ф. Ніцше, є руйнівником античної трагедії?

- З якими міфологічними містеріями Ф. Ніцше пов’язує виникнення трагедії (опишіть їх, використовуючи запропоновану філософську працю).

12. Коли у Гете запитали про основну ідею “Фауста”, він відповів, що для цього треба було б знову написати твір. Спробуйте пояснити зміст цієї відповіді.

Тема 9. Естетика як система категорій.

Основні поняття та категорії: естетична діяльність, естетична свідомість, естетичні почуття, естетична потреба, естетичний ідеал, естетичний смак, канон, дизайн, прекрасне, потворне, піднесене, низьке, героїчне, комічне, трагічне, гумор, іронія.

План

1. Природа естетичних категорій та їх класифікація.
2. Категорії естетичної діяльності та естетичної свідомості.
3. Основні естетичні категорії: сутність і форми прояву.

Контрольні питання

1. Розкрийте класифікацію головних естетичних категорій.
2. Що таке естетичне почуття? Що може бути об’єктом естетичного почуття?
3. Дайте характеристику естетичної свідомості.
4. Які існують форми естетичної діяльності?
5. Що таке дизайн і яка його роль в сучасному житті?
6. Як проблема піднесеного розглядалась в історії естетики?
7. Як співвідносяться між собою категорії “піднесене” та “низьке”?
8. В чому проявляється сутність трагічного та специфіка його впливу на людину?
9. В чому сутність і естетична функція комічного?
10. Яке місце займає прекрасне в житті людей та його осмислення в естетичному знанні?

Індивідуальні завдання

1. Багато людей погоджується з твердженням, що про смаки не сперечаються. Використовуючи відповідні приклади, обґрунтуйте правомірність чи неправомірність цього положення по відношенню до естетичного смаку.
2. Підготуйте творчі портрети видатних митців, які працювали в жанрі трагедії та комедії.
3. Виберіть та прокоментуйте відповідні фрагменти з творів Шекспіра, Гете та Мольєра. Яким чином авторами розкривається комічна чи трагічна ситуація?
4. Чому І. Кант суттєвим естетичним чинником смаку вважав почуття задоволення, що супроводжується спогляданням прекрасного. Обґрунтуйте відповідь, звертаючись до праці І. Канта “Критика здатності судження”.
5. В праці Ф. Ніцше “Так говорив Заратустра” надлюдина з властивою для неї здатністю переоцінки цінностей проголошується найвищою красою. Найдіть відповідні цитати твору, в яких прослідковується зв'язок етичних та естетичних феноменів в імморалістичній концепції Ніцше та суперечність їх християнським цінностям. Ваше ставлення до утвердження нових цінностей мужності, зла, боротьби, сили. (Див. Ф. Ніцше. Так говорив Заратустра. – Мн., 1997. – С. 258-267).
6. Дайте порівняльну характеристику канонічного, нормативного й загальнотеоретичного етапів становлення естетичних поглядів та теорій. Поясніть, чому саме на основі загально естетичних теорій формується художній метод? (Див. Л.Т. Левчук. Естетика. – К., 2005. – С. 62-65).
7. Найдіть відмінності між розумінням категорії “піднесене” в творчості Псевдо-Лонгіна та І. Канта. Чому І. Кант пов'язує піднесене з високою морально-етичною культурою людини? (Див. О.П. Наконечна., А.Є. Залужна. Етика і естетика. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни. – Рівне, 2008. – С. 96-97).
8. Американський письменник Е. Фаллер в книзі “Людина в сучасній літературі” відмічає, що люди в сучасному суспільстві втрачають почуття захоплення, благоговійного трепету перед піднесеним, що веде до смерті душі. Чи згодні Ви з цим висловлюванням і чи є для цього підстави?

Тема 10. Мистецтво і його сутність: історія та сучасність.

Основні категорії та поняття: мистецтво, художнє, художній образ, вираження, художній стиль, художній метод, зміст, форма, художня творчість, художнє сприйняття, символ, види мистецтва.

План.

1. Природа мистецтва.
2. Мистецтво як творчий та комунікативний феномен.
3. Місце мистецтва в культурі.

Контрольні питання

1. В чому розкривається зміст естетики як метатеорії мистецтва?
2. Як співвідносяться між собою естетика та мистецтвознавство?
3. В чому виявляється естетична природа мистецтва?
4. Які функції виконує мистецтво в культурі і людському житті?
5. В чому полягає комунікативна роль мистецтва?
6. Розкрийте вплив мистецтва на духовний розвиток людини.
7. Охарактеризуйте особливість співвідношення змісту та форми художнього твору.
8. Які види мистецтва Ви знаєте?
9. Охарактеризуйте специфіку художньої творчості і художнього сприйняття.

Проблемно-пошукові питання

1. Чи згодні ви зі словами А. Камю: “Мислять лише образами. Хочеш бути філософом – пиши роман”. Яку позицію в розумінні співвідношення філософії і мистецтва виражав А. Камю?
2. Коли у Гете запитали про основну ідею “Фауста”, він відповів, що для цього треба було б знову написати твір. Спробуйте пояснити зміст цієї відповіді.
3. Як ви розумієте висловлювання про те, що без Л. Толстого не було б “Війни і миру”, а без М. де Сервантеса “Дон Кіхота”?

4. Порівняйте мистецтво та науку й виявіть специфіку цих форм діяльності людини.

5. Яке з визначень мистецтва найбільш розкриває його сутність і чому ви так вважаєте?

- Мистецтво – це відображення в художній формі соціальних, пізнавальних, політичних, моральних ідей.
- Мистецтво – це спосіб самореалізації і самовираження художника.
- Мистецтво – це спосіб відтворення дійсності в чуттєвій формі.
- Мистецтво – естетичне освоєння і відтворення дійсності в системі художніх образів.
- Мистецтво – це художнє пізнання, подібне до наукового пошуку.
- Мистецтво – самоцінність, воно передає себе.

6. Чи згодні ви з автором наступних слів: “Мистецтво завжди не зупиняючись, займається двома речами: воно невідступно розмірковує про смерть і невідступно творить цим життя” (Б. Пастернак, “Доктор Живаго”).

7. Що таке свобода творчості митця і як вона узгоджується з існуванням митця в суспільстві, культурі?

8. Який взаємозв’язок існує між поняттями “народність”, “масовість”, “доступність мистецтва”? Обґрунтуйте відповідь на прикладі творчості конкретних митців.

9. Чи існує прогрес в розвитку мистецтва? Якщо так, то в чому це виявляється?

10. Як співвідносяться естетичний і художній смаки? Наведіть приклади з історії мистецтва.

11. Мистецтво, гра, праця: чи існує між ними взаємозв’язок?

12. В чому, на Вашу думку, виражається дегуманізація сучасного мистецтва?

Індивідуальні завдання

1. Назвіть і дайте порівняльний аналіз основних етапів розвитку мистецтва.

2. Центральна тема X Міжнародного естетичного конгресу (Канада) звучала так: “Твір мистецтва: виклик філософії”. Як ви вважаєте, чим обумовлений поворот до такої постановки проблеми? Як ви ставитесь до неї?

3. Порівняйте і проаналізуйте подані позиції:

“Літературна справа повинна стати частиною загальнопролетарської справи... Це буде вільна література, що оплодотворює останнє слово революційної думки людства і живить соціалістичний пролетаріат” (В.І. Ленін).

“Універсальність мистецтва не може бути вкоріненою в обставинах і в світогляді якогось класу, оскільки мистецтво прагне до людськості, якої не може втілити ні один партикулярний клас, навіть пролетаріат. Марксів всезагальний клас” (Г. Маркузе).

4. Проведіть естетико-мистецтвознавчий аналіз визначних живописних творів доби Відродження.

5. Підготуйте творчі портрети видатних митців різних соціокультурних періодів.

6. Які естетичні проблеми поставлені в наведеному уривку з роману Ю. Бондарєва “Берег”: “Західні інтелігенти не стверджують, як вся ваша соціалістична література, а запитують дійсність, задають їй запитання, і немає ні суддів, ні винуватих. І це не модернізм... Сучасному світові машин не потрібні ні Шекспір, ні Толстой, ні Достоевський. Західний роман відійшов від минулого реалізму, бо хотів бути реалістичним. І це не парадокс. Роман – рентген, але без діагнозу хвороби. Тому що лікарі не знають, яким чином радикально лікувати, цього не знає ніхто. Зараз не може бути канонізованого письменника, як Л. Толстой, Т. Манн, Е. Золя...”
Сформулюйте своє ставлення до висловленої позиції?

7. Розкрийте сутність позиції В. Вейда, виражену в наступних словах: “Мистецтво йшло від душі до душі; тепер воно звертається до чуттєвості чи розсудку... Недивно, що в такому мистецтві відсутній сам образ людини; чи воно в кращому випадку користується ним, як і будь-яким іншим матеріалом... Те, що буде, комбінує, придумує сучасний музикант, живописець, поет – чи мистецтво це ще? Ми відповімо: воно мистецтво, оскільки не зовсім ще стало тим, чим воно стає”.

Обґрунтуйте свою думку.

8. Розкрийте смисл думки Г.Гадамера: „Твір для того хто сприймає це ніби ігровий майданчик, на який він повинен вийти. Твір чекає відповіді і дати її може той, хто сприйняв цю вимогу і ця відповідь повинна бути такою, що добута ним самим”. Які риси художньої творчості і сприйняття тут виражені?

9. Як Ви можете витлумачити думку Г.Гессе: “Якщо хтось задовольнявся колись тим, що визнавав думки, тенденції, цілі й повчання, що були наявні у вірші або оповіданні, то задовольнявся він досить незначним, а таємниці мистецтва, його істини й дійсності просто не помітив”?

10. Звернувшись до статті Наконечної О.П. “Співвідношення філософії та мистецтва: сучасний контекст” (Актуальні проблеми духовності. Вип.8 – Кривий Ріг, 2007. – С.), охарактеризуйте взаємозв’язок філософії і мистецтва.

Додаткове завдання

Прореферуйте працю Хосе Ортеги-і-Гасета “Дегуманізація мистецтва” та дайте відповіді на питання:

- Що, на думку автора, є характерною рисою нового мистецтва?
- Які головні тенденції виокремлює автор при характеристиці нового стилю в мистецтві?
- В чому проявляється негуманність нового мистецтва?

Література базова: [1, 2, 6, 9, 10], допоміжна [4, 6, 9, 12, 21, 24, 36, 41].

Тема 11. Естетична культура та шляхи її формування.

Основні категорії та поняття: естетичне відношення, естетична культура, естетичне виховання, засоби естетичного виховання, естетика побуту, традиції естетичного виховання.

План.

1. Естетична культура суспільства та особистості.
2. Естетичне виховання: специфіка, методи, засоби.

Контрольні питання

1. З’ясуйте зміст і сутність понять «естетична культура особистості» та «естетична культура суспільства».
2. Назвіть основні форми естетичного виховання.
3. Дайте характеристику основних методів естетичного виховання та самовиховання.
4. Що таке естетична культура і яка її структура?
5. Що таке естетична культура ділової людини?
6. Назвіть основні сфери формування естетичної культури людини.

7. Охарактеризуйте особливості сучасної естетичної і художньої культури?
8. Визначте основні риси моди як соціокультурного явища.

Проблемно-пошукові питання

1. Розкрийте особливість античної моделі естетичного виховання на основі праць Арістотеля.
2. Через естетичні принципи гуманізму проаналізуйте особливість творчості одного з відомих для Вас митців епохи Відродження у контексті зв'язку з питаннями естетичного виховання.
3. Зробіть порівняльний аналіз специфіки естетичного виховання XX та XXI ст.
4. На основі опрацьованого питання „Творчий потенціал естетичного виховання» с. 259-266 (Л. Левчук. О. Оніщенко. Основи естетики») окресліть основні етапи становлення практики естетичного виховання в Україні.
5. Виясніть, яким чином у практиці освіти та виховання Києво-Могилянської академії було відбито специфіку української національної культури. Яке місце в цих процесах займає явище українського бароко?
6. У чому бачив завдання мистецтва Г. Сковорода в питаннях формування гармонійної особистості?
7. Поясніть складність інтерпретації засад естетичного виховання в кінці XIX- першої половини XX ст.

Індивідуальні завдання

1. Проаналізуйте місце та роль Києво-Могилянської академії у розвитку проблем естетичного виховання.
2. Розкрийте проблемність естетичного виховання кінця XX - поч. XXI ст.
3. Назвіть основні засоби формування розвинутого естетичного сприйняття та естетичного смаку у навчально-виховній діяльності. Обґрунтуйте відповідь.
4. Як Ви можете витлумачити думку Арістотеля: «Будь-яке мистецтво, у тому числі мистецтво виховання має на меті наповнення тим, чого не вистачає від природи».

5. Чому Платон та Арістотель особливе місце в проблемі естетичного виховання надають музиці як найбільш ефективного засобу впливу на етичний бік діяльності душі.

6. Як ви розумієте вислів Ф. Достоєвського «Без начал позитивного та прекрасного не можна виходити людині в життя з дитинства. Без начал позитивного та прекрасного не можна пускати покоління в життєвий шлях».

7. На основі монографії О.П. Наконечної «Естетичне як тип духовності» ст. 140-148 розкрийте роль естетичного у формотворенні духовного світу людини та естетичного виховання особистості.

8. Звернувшись до монографії А.Є. Залужної «Морально-естетичні засади життєвого світу людини» с. 102-107 проаналізуйте поняття «естетичного смислу», репрезентацію його в художньому словесному мистецтві та впливі на становлення естетичної культури людини.

Додаткове завдання

Прореферуйте працю Шиллера «Листи про естетичне виховання людини». Електронний ресурс. Режим доступу. <http://yanko.lib.ru/books/cultur/shiller=letters.htm> та дайте відповіді на питання:

- Чому на основі естетичного відношення до світу, на думку Шиллера, можливе досягнення справжньої свободи?
- Яке місце естетичному вихованню надається для подолання протиріччя між почуттями та розумом людини?
- Як розглядається автором проблема ідеї та ідеалу?

Література базова: [1,6, 4, 2, 6, 9, 10], допоміжна [4, 5, 7, 10, 25, 30].

4. Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та оціночні бали за їх виконання:

- письмові п'ятихвилинки за філософськими категоріями;
- оцінка за доповідь на семінарському занятті;
- поточне тестування після вивчення кожного змістовного модуля;
- оцінка за опрацювання першоджерел;

Національний університет

водного господарства
та природоохорони

модульні контрольні роботи;

- оцінка за самостійну роботу;

- підсумковий екзамен.

№ з/п	Види навчальної діяльності	Бал
1.	Відвідування лекційних занять	0,5 б. за 2 год.
2.	Відвідування семінарських занять	0,5 б. за 2 год.
3.	Доповідь на семінарському занятті	3 б. за 1 виступ
4.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	2 б. за 1 заняття
5.	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	3 б.
6.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.
7.	Підготовка мультимедійних презентацій до семінарських занять	3 б. за 1 тему
8.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
9.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3 б.
10.	Підготовка есе по проблемі	5 б.
11.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції (в т. ч. в іншому вузі)	5-6 б.
12.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.

Для діагностики знань використовують ЄКТС зі 100-бальною шкалою оцінювання.

5. Розподіл балів, що отримують студенти

Модуль 1 – поточне опитування та СРС					Модуль 2 – поточне опитування та СРС			Підсумковий модульний контроль	Сума (іспит)
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	40	100
6	7	10	7	7	10	10	3		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі	Оцінка за національною шкалою
-------------------	-------------------------------

форми навчальної діяльності		
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Рекомендована література

Базова

1. Естетика: Підручник / За заг. ред. Л.Т. Левчук. – 2-е вид. доп. і переробл. – Київ, 2005. – 431 с.
2. Естетика: Навч. Посіб. / За ред. В.О. Лозового. – Київ, 2003. – 208 с.
3. Етика: Навч. Посіб. / За ред. В.О. Лозового. – Київ, 2002. – 224 с.
4. Гах Й.М. Етика ділового спілкування: Навч. посібник. – Київ, 2005. – 160 с.
5. Зусін В.Я. Етика та етикет ділового спілкування: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп.-Київ, 2005. – 248 с.
6. Левчук Л. Українська естетика: традиції та сучасний стан. Монографія. – Черкаси, 2011. – 340 с.
7. Малахов В.А. Етика. Курс лекцій. Навч. Посібник. – 4-те вид. – Київ, 2002. – 384 с.
8. Малахов В.А. Етика спілкування: Навч. посібник. – Київ, 2006. – 400 с.
9. Наконечна О.П. Естетичне як тип духовності. Монографія. – Рівне, 2002. – 202 с.

10. Наконечна О.П., Залужна А.Є. Етика і естетика: Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення. – Рівне, 2008. – 180 с.
11. Прикладна етика. Навчальний посібник / За наук. ред. Панченко В.І. – Київ, 2012. – 392 с.
12. Савельєв Є.П. Етика: Навчальний посібник. – 2-ге видання, виправлене. – Львів, 2006. – 244 с.
13. Тофтул М. Г. Етика. Навчальний посібник. – Київ, 2005. – 416с.

Допоміжна

1. Арьєс Ф. Человек перед лицом смерти. – Москва, 1992. – 538 с.
2. Бахтин М.М. К философии поступка / Бахтин М.М. Работы 1920-х годов. – Киев, 1994. – 9-68.
3. Библер В.С. Нравственность. Культура. Современность. (Философские раздумья о жизненных проблемах) / Этическая мысль: Науч. публицист. чтения. – Москва, 1990. – С.16-57.
4. Бычков В. В. Эстетика отцов церкви. – Москва, 1995. – 593.
5. Бондаревська І. Парадоксальність естетичного в українській культурі XVII-XVIII ст. – Київ, 2005. – 308 с.
6. Возняк В. Идеальное и смерть / Есхатологічна проблематика у філософії та культурі російського Срібного віку. – Випуск 18. – Дрогобич, 2012. – С. 91-96.
7. Диденко В.Д. Духовная реальность и искусство: эстетика преображения. Москва, 2005. – 288 с.
8. Етос і мораль у сучасному світі / Відп. ред. В.А. Малахов. – Київ, 2004. – 200 с.
9. Эмманюэль Левинас: путь к другому: сб. ст. и пер., посвящ. 100-летию со дня рождения Э. Левинаса. – Санкт-Петербург, 2006. – 236 с.
10. Залужна А.Є. Морально-естетичні засади життєвого світу людини. – Рівне, 2012. – 238 с.
11. Залужна А.Є. Бахманчук О.О. Етика ненасилля в сучасній ситуації часу / Вісник: Зб. наук. праць. Вип. 3 (35). – Рівне: НУВГП, 2006. – С. 316-328.

12. Камю А. Миф о Сизифе. Эссе об абсурде / Сумерки богов. – Москва, – С. 222-318.
13. Канарский А. С. Диалектика эстетического процесса. Диалектика эстетического как теория чувственного познания. – Киев, 1979. – 215 с.
14. Кант И. Критика практического разума / Сочинения : в 6 т. – Т. 4, ч. 1. – Москва, 1965. – С. 311–501.
15. Кант И. Критика способности суждения / Сочинения : в 6 т. – Т. 5, ч. 1. – Москва, 1965. – С. 161–542.
16. Карсавин Л.П. Поэма о смерти / Карсавин Л.П. Религиозно-философские сочинения. – Т. 1. – Москва, 1992.– С. 233-305.
17. Крымский С.Б. “Контурь духовности: новые контексты идентификации / Вопросы философии. – 1992. – № 12. – С. 21–28.
18. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посібник. – Суми, Київ, 2005. – 222 с.
19. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Ранняя классика. – Москва: АСТ; Харьков: Фолио. – 2000. – 624 с.
20. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Аристотель и поздняя классика. Москва: АСТ; Харьков: Фолио. – 2000. – 800 с.
21. Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения. – Москва. – 1978. – 623 с.
22. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 года / Карл Маркс, Фридрих Энгельс. – Изд. 2-е. – Москва, 1974. – С. 41–174.
23. Милтс А.А. Совесть. Мыслители разных эпох о совести / Этическая мысль: научно-публицистические чтения. – 1990. – С. 274-293.
24. Наконечна О.П. Співвідношення філософії та мистецтва: сучасний контекст// Актуальні проблеми духовності. Вип.8 – Кривий Ріг, 2007. – С.
25. Наконечна О.П. Взаємозв'язок мистецтва і моралі у розвитку людської чуттєвості.// Наукові записки ТНПУ ім.В.Гнатюка. Серія „Філософія”. Вип.14.Тернопіль, 2006. – С.135-139.
26. Нападиста В.Г. Історія етики в Україні (друга половина ХІХ- поч. ХХ ст.) – Київ, 2004. – 240 с.

27. Никитич Л.А. Эстетика: Учебник для вузов. – Москва, 2003. – 439 с.

28. Ницше Ф. Рождение трагедии, или Эллинство и пессимизм / Фридрих Ницше. Так говорил Заратустра. К генеологии морали. Рождение трагедии, или Эллинство и пессимизм. – Минск, 1997. – С.453–591.

29. Ницше Ф. Так говорил Заратустра / Фридрих Ницше. Так говорил Заратустра. К генеологии морали. Рождение трагедии, или Эллинство и пессимизм. – Минск, 1997. – С. 3–297.

30. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства и другие работы. – Москва, 1991. – 639 с.

31. Платон. Бенкет / Платон // Читанка з історії філософії : у 6 кн. – Кн. 1 : Філософія стародавнього світу. – Київ, 1992. – С. 131–142.

32. Платон. Сочинения. В 4 т. – М.: Мысль, 1971. – Т. 3(1). – 752 с.

33. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: Навч.посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ, 2006. – 291с.

34. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм / Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). – Київ, 2009. – С. 206-215.

35. Сковорода Г. Разговор пяти путников о истинном счастье в жизни / Полное собрание сочинений в двух томах. – Т.1. – Киев, 1973. – С. 324-356.

36. Столяр М. Советская смеховая культура. – Киев, 2011. – 304 с.

37. Франк С. Л. Этика нигилизма / С. Л. Франк // Сочинения / С. Л. Франк. – М., 1990. – С. 77–110.

38. Франк С.Л. Смысл жизни / Франк С.Л. Духовные основы общества. – Москва, 1992. – С. 147-216.

39. Франкл В. Человек в поисках смысла. – Москва, 1990. – 367 с.

40. Фромм Э. Душа человека. Ее способность к добру и злу / Душа человека. – Москва, 1992. – С. 13-108.

41. Фромм Э. Искусство любить / Душа человека. – Москва, 1992. – С. 109-178.

42. Хайдеггер М. Бытие и время. – Санкт-Петербург, 2006. – 451 с.

43. Шеллинг Ф. Философия искусства. – Москва, 1999. – 608 с.
44. Шестаков В. П. Эстетические категории: опыт системат. и ист. исслед. – Москва, 1983. – 358 с.
45. Шинкарук В. Віра, надія, любов / Віче. – № 3. – 1994. – С. 145–150.
46. Юрій М. Етика: Підручник. – Київ, 1983. – 320 с.
47. Юркевич П.Д. Сердце и его значение в духовной жизни человека, по учению слова Божия / П.Д. Юркевич. Философские произведения. – Москва, 1990. – С. 69-103.
48. Янко Ж. Художній твір і соціальна дійсність: альфа та омега / Есхатологічна проблематика у філософії та культурі російського Срібного віку. – Випуск 18. – Дрогобич, 2012. – С. 457-463.

